

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра соціології та політології

УЗГОДЖЕНО

300 Декан ФЛСК

Наталія ЛАДОГУБЕЦЬ

«18» 10 2022 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Анатолій ПОЛУХІН

«18» 10 2022 р.

Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Виборчі системи та виборчий процес»

Освітньо-професійна програма: «Політологія»

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 052 Політологія

Форма навчання	Сем.	Усього (год. / кредитів ECTS)	ЛКЦ	ПР.З	Л.З	СРС	ДЗ / РГР / К.р	КР / КП	Форма сем. контролю
Денна	5	105 / 3,5	34	17	–	54	–	–	Екзамен 5 с.
Заочна								–	

Індекс: РБ-8-052/21-2.1.20

СМЯ НАУ РП 12.01.08-01-2022

Робочу програму навчальної дисципліни «Виборчі системи та виборчий процес» розроблено на основі освітньо-професійної програми «Політологія», навчального та робочого навчальних планів №№ НБ-8-052/21, РБ-8-052/21 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 054 «Політологія» та відповідних нормативних документів

Робочу програму розробив:

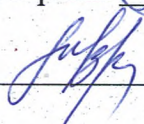
доцент кафедри

соціології та політології

Валентин ГЛАДКИХ

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри освітньо-професійної програми «Політологія», спеціальності 052 «Політологія» – кафедри соціології та політології, протокол № 2 від «05» 09 2022 р.

Гарант освітньо-професійної програми Ірина ПРОКОПЧУК

Тво завідуючої кафедри Марина СТРИГУЛЬ

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету лінгвістики та соціальних комунікацій, протокол № 1 від «06» 09 2022 р.

Голова НМРР Анжеліка КОКАРОВА

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Пояснювальна записка	4
1.1 Місце, мета, завдання навчальної дисципліни.....	4
1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна.....	4
1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна	5
1.4. Міждисциплінарні зв'язки.....	5
2. Програма навчальної дисципліни	5
2.1. Зміст навчальної дисципліни	5
2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля	6
2.3. Тематичний план	8
2.4 Перелік питань для підготовки до екзамену	9
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни	10
3.1. Методи навчання	10
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна)	10
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернет	12
4. Рейтингова система оцінювання набутих студентом знань та вмінь	13

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Виборчі системи та виборчий процес» розроблена на основі «Методичних рекомендацій до розроблення і оформлення робочої програми навчальної дисципліни денної та заочної форм навчання», затверджених наказом ректора від 29.04.2021 № 249/од, та відповідних нормативних документів.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни.

Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі соціальних та поведінкових наук.

Метою викладання дисципліни є формування у студентів об'єктивного уявлення про характерні риси і специфічні особливості виборів як інституту політичної системи, вивчення базових характеристик виборчих систем, їх елементів, позитивних рис та недоліків.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- набуття знань про основні категорії й закономірності електоральної політології;
- ознайомлення з особливостями виборчих систем у країнах з різними типами політичної культури та політичного режиму;
- підготовка студентів до практичного застосування знань в сфері аналізу сучасних моделей виборчих систем.

1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- ключові характеристики виборів як інституту політичної системи;
- історію виборчого процесу та його сучасний стан;
- базові характеристики основних типів виборчих систем;
- основні методи моніторингу виборів та контролю за ними;
- основні принципи формування баз даних виборів;
- особливості становлення виборчої системи в незалежній Україні;
- організацію інформаційно-аналітичної діяльності виборчого штабу, її напрями, цілі та планування;
- роботу кандидата, штабів, членів ДВК, спостерігачів;
- результати та політичні наслідки виборів.

Вміти:

- орієнтуватися в основних категоріях зазначеної науки та оперувати ними на практиці;
- чітко оперувати понятійно-категоріальним апаратом електоральної політології;
- вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів
- розрізняти особливості виборчих систем різних країн;

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Виборчі системи та виборчий процес»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 12.01.08-01-2022
		стор.5 з 16	

- аналізувати переваги та недоліки існуючих в світі моделей виборчих систем;
- застосовувати бази даних виборів для дослідницької роботи;
- прогнозувати політичні наслідки процесів, що відбуваються у виборчій системі та виборчому законодавстві України.

Підсумкові результати навчання: (далі ПРН)

ПРН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

ПРН15. Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

ПРН16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Виборчі системи та виборчий процес» студент повинен набути таких **компетентностей**:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- знання та розуміння предметної області професійної діяльності
- уміння володіти основними термінами та поняттями соціогуманітарних наук на рівні відтворення, тлумачення й використання у професійній і повсякденній діяльності
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт
- здатність використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні
- застосування ключових політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Загальні компетентності (далі - ЗК).

ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Фахові компетенції (далі – ФК).

ФК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

1.4 Міждисциплінарні зв'язки.

Навчальна дисципліна «Виборчі системи та виборчий процес» базується на знаннях з таких дисциплін, як: «Вступ до спеціальності», «Політика і права людини», «Філософія», «Політичні еліти і лідерство», «Політичні партії та партійні системи», «Громадянське суспільство в політичному процесі» та є базою для таких дисциплін, як «Іміджологія», «Політичний аналіз та прогнозування» та

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Виборчі системи та виборчий процес»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 12.01.08-01-2022
		стор.6 з 16	

«Політичний менеджмент та політичний маркетинг».

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з двох навчальних модулів, а саме:

- навчального модуля №1 «Вибори і виборчий процес»
- навчального модуля №2 «Сучасні моделі виборчих систем», кожен з яких є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля.

Модуль №1 «Вибори і виборчий процес»

Інтегровані вимоги модуля №1: знати категоріальний апарат дисципліни; сутність та специфіку виборчого процесу, принципи побудови та функціонування виборчих систем; поняття електоральної культури та її типи; сучасні типи виборчих систем; принципи виборчого права; джерела виборчого права; активне і пасивне виборче право; демократичні принципи виборчого права; сутність та специфіка виборчого процесу.

Тема 1. Забезпечення представництва як основна проблема представницької демократії

Поняття та основні ознаки представницької демократії. Здійснення законодавчої функції за допомогою представників.

Критерії функціонування представницької демократії: критерії формування представницьких органів; критерії функціонування представницького органу; критерії контролю.

Тема 2. Забезпечення представництва як об'єктивна передумова виникнення і функціонування багатоманіття виборчих систем

Співвідношення представницької та партисипативної демократії.

Представницька демократія: сучасні виклики і загрози.

Тема 3. Активне та пасивне виборче право

Принципи виборчого права та організація демократичних виборів. Поняття виборчого права. Джерела виборчого права. Виборче право суб'єктивне і об'єктивне.

Виборче право активне і пасивне. Демократичні принципи виборчого права. Вибори і виборчі цензи. Сутність та специфіка виборчого процесу.

Тема 4. Вади виборів як принципу формування представницьких органів

Систематизація виборчого законодавства. Ментальні та традиційні характеристики у виборчому процесі. Місце і роль політичних традицій у формуванні оригінальних прикладів виборчих систем. Поняття електоральної культури та її типи.

Тема 5. Вади виборів як принципу формування представницьких органів (Давід ван Рейбрук)

Вибори як інститут демократії. Загальні принципи демократичної організації виборів.

Тема 6. Пряма та представницька демократія

Основи електоральної комунікації. Становлення інститутів прямої та представницької демократії. Взаємозв'язок рівноправності та демократії, правової держави та свободи.

Тема 7. Міжнародні стандарти демократичних виборів

Виборчі системи в регіонально-політичному аспекті. Геополітичний аспект у виборчому процесі та принципи його віддзеркалення у виборчих системах.

Поняття повторних та недійсних виборів: політологічна відмінність.

Модуль 2 «Сучасні моделі виборчих систем»

Інтегровані вимоги модуля №2: знати основні переваги та недоліки мажоритарних, пропорційних та змішаних виборчих систем; причини та наслідки волатильності виборців; основні тенденції еволюції сучасних партій і партійних систем; моделі електоральної поведінки в умовах мажоритарних виборчих систем; основні детермінанти електорального вибору; переваги і вади алеаторної демократії.

Тема 1. Мажоритарна виборча система

Поняття, характеристика та риси. Відносна, абсолютна та кваліфікована більшість. Переваги та вади мажоритарних систем. Інституційно-політичні проблеми та ризики функціонування мажоритарних виборчих систем.

Моделі електоральної поведінки в умовах мажоритарних виборчих систем.

Тема 2. Пропорційні виборчі системи

Пропорційна виборча система: ключові ознаки та види. Механізм функціонування пропорційних виборчих систем в умовах європейського парламентаризму.

Система партійного списку; система єдиного голосу, що передається.

Формули розподілу голосів: метод д'Онדה (d'Hondt); метод Сент-Лагю (St. Lague); метод Гагенбаха-Бішофа (Hagenbach – Bischoff); метод Хейра-Немеєра (Hare'a-Niemeuera). Квазі-пропорційна система.

Тема 3. Моделі виборчих систем з відкритими списками

Вільні вибори. Географія виборчих систем.

Голосування за відкритими списками – досвід України.

Тема 4. Причини та наслідки волатильності виборців

Стабільна та нестабільна політичні системи. Електоральна волатильність, як характеристика стабільності партійної системи.

В. Ешер і А. Тарроу (показники електоральної волатильності як «незалежна зміна для дослідження здоров'я демократії»).

М. Педерсен (індекс електоральної волатильності).

Тема 5. «Криза партій» і її вплив на представницьку демократію

Основні тенденції еволюції сучасних партій і партійних систем. Програма політичних партій: від розробки до втілення.

Відхід політичних партій від твердих ідеологічних принципів з орієнтацією на політичний ринок. Криза довіри громадськості до представницьких політичних інститутів.

Тема 6. «Відповідальний виборець»: міф чи реальність

Портрет сучасного виборця. Молодь як активний/пасивний учасник політичного життя. Відповідальність за порушення виборчого законодавства.

Тема 7. Мотиви виборчої поведінки

Детермінанти електорального вибору. С. Ліпсет і С. Роккан (про вплив соціальних конфліктів на партійну ідентифікацію виборців).

Ф. Конверс (теорія “нормального голосування”). Е. Даунс (“Економічна теорія демократії”).

Теорія “ретроспективного голосування” М. Файоріни. Г. Кларк “модель валентного голосування”. Х.Хіммельвейт (“споживча модель голосування”).

С. Розенберг і П. Маккаферті (концепція “іраціонального вибору”).

П. Лазарсфельд, Б. Берельсон, В. Макфі (“Голосування. Дослідження процесу формування думок виборця під час президентської виборчої кампанії”).

Тема 8. Переваги і вади алеаторної демократії

Зниження популярності демократії. Криза демократій. Алеаторна демократія: виникнення, розвиток та форми прояву.

Вибори чи жеребкування: втрата легітимності та ефективності.

Тема 9. Переваги і вади алеаторної демократії (Рейбрук, Фішкін)

Симптоми: криза легітимності та криза ефективності.

Діагнози: від популістів, від технократії, від прямої демократії, новий діагноз.

Патогенез: жеребкування, вибори, уявний процес.

Лікувальні властивості: деліберативна демократія, міжнародні пошуки, асамблеї, які скликані в результаті жеребкування.

2.3. Тематичний план.

№ п/п	Назва теми (тематичного розділу)	Обсяг навчальних занять (год.)								
		Денна форма навчання				Заочна форма навчання				
		Усього	Лекції	Практичні	СРС	Усього	Лекції	Практичні	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Модуль №1 «Вибори і виборчий процес»										
5 семестр										
1.1	Забезпечення представництва як основна проблема представницької демократії	8	2	2	4					
1.2	Забезпечення представництва як об'єктивна передумова виникнення і функціонування багатоманіття виборчих систем	5	2	-	3					
1.3	Активне та пасивне виборче право	8	2	2	4					
1.4	Вади виборів як принципу формування представницьких органів	5	2	-	3					
1.5	Вади виборів як принципу формування представницьких органів (Давід ван Рейбрук)	8	2	2	4					
1.6	Пряма та представницька демократія	5	2	-	3					

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Виборчі системи та виборчий процес»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 12.01.08-01-2022	
		стор.9 з 16		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.7	Міжнародні стандарти демократичних виборів	8	2	2	4				
1.8	Модульна контрольна робота №1	3	2	-	1	-	-	-	-
Усього за модулем №1		50	16	8	26				
Модуль №2 «Сучасні моделі виборчих систем»									
2.1	Мажоритарна виборча система	5 семестр							
		7	2	2	3				
2.2	Пропорційні виборчі системи	5	2	-	3				
2.3	Моделі виборчих систем з відкритими списками	7	2	2	3				
2.4	Причини та наслідки волатильності виборців	5	2	-	3				
2.5	«Криза партій» і її вплив на представницьку демократію	7	2	2	3				
2.6	«Відповідальний виборець»: міф чи реальність	5	2	-	3				
2.7	Мотиви виборчої поведінки	7	2	2	3				
2.8	Переваги і вади алеаторної демократії	5	2	-	3				
2.9	Переваги і вади алеаторної демократії (Рейбрук, Фішкін)	6	2	1	3				
2.10	Модульна контрольна робота №2	3	2	-	1				
Усього за модулем №2		55	18	9	28				
Усього за 5 семестр		105	34	17	54				
Усього за навчальною дисципліною		105	34	17	54				

2.4. Перелік питань для підготовки до екзамену

1. Поняття виборів. Умови ефективності виборів.
2. Типологія виборів.
3. Прямі та непрямі вибори: порівняльна характеристика.
4. Додаткові та часткові вибори.
5. Поняття обов'язковості виборів.
6. Функції виборів, їх змістовна характеристика.
7. Вибори як інструмент переходу до демократії.
8. Вибори як знаряддя політичного маніпулювання. Шляхи та чинники нейтралізації маніпуляції.
9. Вибори і голосування: спільні та відмінні риси понять.
10. Поняття виборчого права. Характеристика принципів виборчого права.
11. Джерела виборчого права.
12. Структурні компоненти інституту виборів та їх характеристика.
13. Поняття виборчого цензу. Основні виборчі цензи.
14. Основні принципи проведення виборів у демократичному суспільстві.
15. Основні етапи виборчого процесу, їх характеристика.
16. Проблема фінансування виборів. Характеристика джерел фінансування виборів.
17. Етап підрахування голосів і підбиття підсумків голосування.
18. Особливості вибору за різних політичних режимів.
19. Поняття виборчої системи. Типологізація виборчих систем.
20. Структурні компоненти інституту виборів та їх характеристика.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Виборчі системи та виборчий процес»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 12.01.08-01-2022
		стор.10 з 16	

21. Етапи проведення референдуму.
22. Зміст понять “виборче право”, “активне виборче право”, “пасивне виборче право”.
23. Мажоритарна виборча система: поняття, типологія, практика застосування.
24. Мажоритарна система абсолютної більшості: переваги і недоліки.
25. Мажоритарна система кваліфікованої більшості.
26. Переваги і недоліки мажоритарної виборчої системи.
27. Пропорційна виборча система: поняття, практика впровадження.
28. Пропорційна виборча система, її переваги і недоліки.
29. Поняття виборчої квоти, спосіб її розрахунку.
30. Альтернативне голосування, його зміст.
31. Вибори шляхом голосування з правом передавання голосу іншому кандидату.
32. Вади виборів як принципу формування представницьких органів
33. Поняття і призначення прохідного бар’єру.
34. Переваги і вади алеаторної демократії
35. Специфіка електоральної поведінки.
36. Робота з виборцями: сутність, методика, кінцеві цілі.
37. Правові аспекти підготовки і проведення виборчої кампанії
38. Стратегічне планування виборчої кампанії.
39. Штаб-квартира виборчої кампанії як центр управління нею.
40. Мотиваційний аспект виборчої кампанії.
41. Організаційний аспект формування штатної команди кандидата на виборчу посаду.
42. Члени виборчої команди: розподіл соціально-психологічних ролей.
43. Іміджмейкерство як професія.
44. Причини та наслідки волатильності виборців
45. Політичні ПР як спосіб посилення ефективності процесу виборчої кампанії.
46. Організація та проведення політичних виборів як пріоритетний напрямок діяльності політичних ПР.
47. Пропагандистська кампанія в межах виборчого округу.
48. Основні етапи та особливості проведення виборів.
49. Визначення результатів виборів.
50. Активне та пасивне виборче право

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання: пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладу навчального матеріалу; репродуктивний метод; дослідницький метод.

Реалізація цих методів здійснюється при проведенні лекцій, опрацюванні практичних занять, самостійному вирішенні навчальних задач, написанні есе та підготовці презентації, а також роботі з навчальною та науковою літературою.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Виборчі системи та виборчий процес»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 12.01.08-01-2022
		стор.11 з 16	

3.2. Рекомендована література

Базова література

3.2.1. Нестерович В.Ф. Поняття виборчої системи та її основні розуміння в конституційному праві. Публічне право. 2019. No 1. С. 17-19.

3.2.2. Балашова О. Електоральна волатильність як характеристика стабільності партійної системи України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Історія. Філософія. Політологія». 2020. No 19. С. 84–88.

3.2.3. Гладких В.В., Мостіпан О.М., Хомерікі О.А. Ефективність реалізації та перспективи модернізації стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції. Науково-теоретичний альманах Грані. 2022. Том 25. No3. С. 77 - 82.

3.2.4. Цурканова І.О. Політологія : Конспект лекцій з дисципліни «Філософія та політологія» для студентів усіх спеціальностей : навчальний посібник – Дніпро : УДУНТ, 2022. 102 с.

3.2.5. Морарь М.В. Політологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФО-П Однорог Т.В., 2019. 176с.

3.2.6. Афанасьєва М.В. Виборча інженерія в Україні: монографія. -Одеса: Юридична література, 2014 – 384 с.

3.2.7. Климкова І. І. Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.

3.2.8. Лендшел М. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи : [монографія] / М. Лендшел. — Ужгород : Мистецька лінія, 2011. — 688 с.

3.2.9. Нестерович В. Ф. Виборче право України : Підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 504 с.

3.2.10. Панкевич І. М. Традиція виборності влади в Україні: монографія / І. М. Панкевич. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 488 с.

Допоміжна література

3.2.11. Політологічний енциклопедичний словник / Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін.; за наук. ред. М.П. Требіна. Харків : Право, 2015. 816 с.

3.2.12. Шведа Ю. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти для утвердження демократії в Україні.- Львів, 2010.- 462

3.2.13. Михальченко М., Самчук З. Порівняльний аналіз Європейських виборчих систем. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. 2010/6 (50). 391 с. URL:http://ipend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/mychalchenko_porivniainyi.pdf

3.2.13 3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

3.3.1. "Законодавство України" [Електронний ресурс]. - [Б.м.:б.и.]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>

3.3.2. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. - [Б. м. : б. и.].- URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

3.3.3. Верховний суд України [Текст]. - [Б.м.:б.и.]. URL: <http://www.scourt.gov.ua/>

3.3.4. Юридичний портал [Текст]. - [Б.м.:б.и.]. URL: <http://jurisprudence.com.ua/>

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Виборчі системи та виборчий процес»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 12.01.08-01-2022
		стор.12 з 16	

3.3.5. British Library: Online Gallery [Текст]. - [Б.м.:б.и.]. URL: <http://www.bl.uk/onlinegallery/index.html>

3.3.6 Конституційний Суд України [Текст]. - [Б.м.:б.и.]. URL: <http://www.ccu.gov.ua/>

3.3.7 Уповноважений Верховної Ради України з прав людини [Електронний ресурс]. - [Б.м.:б.и.]. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/>

3.3.8 Верховна Рада України [Електронний ресурс]. - [Б.м.:б.и.]. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

3.3.9 Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/>

3.3.10 Президент України <https://www.president.gov.ua/>

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ СТУДЕНТОМ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ.

Оцінювання окремих видів виконаної студентом навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл.4.1.

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Мах кількість балів		Вид навчальної роботи	Мах кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
5 семестр					
Модуль № 1 «Вибори і виборчий процес»			Модуль № 2 «Сучасні виборчі системи»		
Виконання тестових завдань (10 б x1)	10	-	Написання есе, підтовка презентації (10 б x 1)	10	-
Відповіді на практичному занятті (5б x 4)	20	-	Відповіді на практичному занятті (5 б x 4)	20	-
<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 студент має набрати не менше</i>	18	-	<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №2 студент має набрати не менше</i>	18	-
Виконання модульної контрольної роботи №1	10	-	Виконання модульної контрольної роботи №2	10	-
Усього за модулем №1	40	-	Усього за модулем №2	40	-
Семестровий екзамен				20	
Усього за дисципліною				100	

Залікова рейтингова оцінка визначається (в балах та за національною шкалою) за результатами виконання всіх видів навчальної роботи протягом семестру.

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховують студенту, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку.

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих студентом за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку, яка заноситься до відомості модульного контролю.

4.4. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки студента, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е** тощо.

4.5. Сума підсумкової семестрової модульної та **екзаменаційної** рейтингових оцінок, у балах становить підсумкову семестрову рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS (Додаток 4).

4.6. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до Додатку до диплома.

(Ф 03.02 – 01)

АРКУШ ПОШИРЕННЯ ДОКУМЕНТА

№ прим.	Куди передано (підрозділ)	Дата видачі	П.І.Б. отримувача	Підпис отримувача	Примітки
1	03.02	18.10.22	Федоренко К.А.		

(Ф 03.02 – 02)

АРКУШ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОКУМЕНТОМ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Підпис ознайомленої особи	Дата ознайомлення	Примітки

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності
1.	Голова Г. О.	18.09.22. Сер.		Відсутні зауваження.

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла зміни	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				

Додаток 3

**Відповідність оцінок у балах оцінкам за національною шкалою
(рекомендовані значення)**

Оцінка у балах												Оцінка за національною шкалою
3	4	5	6	7	8	9	10	11	13	14	15	
3	4	5	6	7	8	9	9-10	10-11	12-13	13-14	14-15	Відмінно
2,5	3	4	5	6	6-7	7-8	8	9	10-11	11-12	12-13	Добре
2	2,5	3	4	4-5	5	6	6-7	7-8	8-9	9-10	9-11	Задовільно

Оцінка у балах												Оцінка за національною шкалою
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
15-16	16-17	17-18	17-19	18-20	19-21	20-22	21-23	22-24	23-25	24-26	25-27	Відмінно
12-14	13-15	14-16	15-16	15-17	16-18	17-19	18-20	18-21	19-22	20-23	20-24	Добре
10-11	10-12	11-13	12-14	12-14	13-15	13-16	14-17	15-17	15-18	16-19	16-19	Задовільно

Оцінка у балах												Оцінка за національною шкалою
28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	
26-28	26-29	27-30	28-31	29-32	30-33	31-34	32-35	33-36	34-37	34-38	35-39	Відмінно
21-25	22-25	23-26	23-27	24-28	25-29	26-30	27-31	27-32	28-33	29-33	29-34	Добре
17-20	18-21	18-22	19-22	19-23	20-24	20-25	21-26	22-26	22-27	23-28	24-28	Задовільно

Оцінка у балах												Оцінка за національною шкалою
40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	
36-40	37-41	38-42	39-43	40-44	41-45	42-46	43-47	43-48	44-49	45-50	46-51	Відмінно
30-35	31-36	32-37	32-38	33-39	34-40	35-41	35-42	36-42	37-43	38-44	38-45	Добре
24-29	25-30	25-31	26-31	27-32	27-33	28-34	28-34	29-35	30-36	30-37	31-37	Задовільно

Оцінка у балах												Оцінка за національною шкалою
52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	
47-52	48-53	49-54	50-55	51-56	51-57	52-58	53-59	54-60	55-61	56-62	57-63	Відмінно
39-46	40-47	41-48	41-49	42-50	43-50	44-51	44-52	45-53	46-54	47-55	47-56	Добре
31-38	32-39	32-40	33-40	34-41	34-42	35-43	36-43	36-44	37-45	37-46	38-46	Задовільно

Оцінка у балах												Оцінка за національною шкалою
64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	
58-64	59-65	60-66	60-67	61-68	62-69	63-70	64-71	65-72	66-73	67-74	68-75	Відмінно
48-57	49-58	50-59	50-59	51-60	52-61	53-62	53-63	54-64	55-65	56-66	56-67	Добре
38-47	39-48	40-49	40-49	41-50	41-51	42-52	43-52	43-53	44-54	44-55	45-55	Задовільно

Оцінка у балах												Оцінка за національною шкалою
76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	
68-76	69-77	70-78	71-79	72-80	73-81	74-82	75-83	76-84	77-85	77-86	78-87	Відмінно
57-67	58-68	59-69	59-70	60-71	61-72	62-73	62-74	63-75	64-76	65-76	65-77	Добре
46-56	46-57	47-58	47-58	48-59	49-60	49-61	50-61	50-62	51-63	52-64	52-64	Задовільно

Додаток 4

Відповідність підсумкової семестрової рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)